

**Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle Suomen
osallistumisesta turvallisuussektorin koulutusyhteistyöhön
Irakissa**

1. ISIL:n vastainen kansainvälinen yhteenliittymä

ISIL (Islamic State of Iraq and the Levant, tunnetaan myös nimellä ISIS, Islamic State in Iraq and al-Shaam sekä arabiankielisellä lyhenteellä Da'ish tai DAESH, ad-Dawlah al-Islāmīyah fi al-‘Irāq wash-Shām) perustettiin runsas vuosi sitten, ja sitä pidetään tällä hetkellä merkittävimpänä radikaali-islamistisena terroristijärjestönä. ISIL:n toiminnan painopiste on Syyriassa ja Irakissa, mutta sen taistelijoiden on raportoitu valloittaneen alueita myös Libyassa. ISIL:n valtaamalla alueilla asuu miljoonia ihmisiä. Järjestön rahoitus tulee veroista, tulleista, öljykaupasta, lunnasta, ryöstöistä ja yksittäisten tukijoiden lahjoituksista.

YK:n turvallisuusneuvosto hyväksyi elokuussa 2014 päätöslauselman 2170 (2014), jossa se toisti jäsenmaille pyyntönsä ryhtyä ”kaikkiin mahdollisiin toimiin, jotka ovat tarpeen, soveliaita ja kansainvälisen oikeuden mukaisia, joilla pystytään vastustamaan ISIL:n toimintaa”.

Syyskuussa 2014 käynnistettiin kansainvälinen yhteistyö ISIL:n vastaisen toiminnan koordinoimiseksi ja tehostamiseksi. Toiminnan lähtökohtana on, että kukin maa päättää itse, mitä tukea haluaa antaa. Tasavallan presidentin ja valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisen ministerivaliokunnan yhteinen kokous (TP-UTVA) linjasi 19.9.2014, että Suomi osallistuu tähän kansainväliseen yhteistyöhön. Mukana on yli 60 maata, mukaan lukien kaikki EU-maat sekä Pohjoismaat. Yhteistyötä koordinoi Yhdysvallat.

Kansainvälisen yhteenliittymän toimintaa ohjaavat seuraavat perustavoitteet: sotilaallisen tuen antaminen; vierastaistelijoiden lähdön estäminen; ISIL:n rahoituskanavien tyrehtyttäminen; alueen humanitaarisen kriisin lievittäminen sekä ISIL:n ideologian heikentäminen. Yleisesti tunnustetaan, että ISIL:n vastaisessa toiminnassa tarvitaan pitkäjänteisyyttä sekä laajaa keinovalikoimaa. Sotilaallisten toimien lisäksi tarvitaan muita toimenpiteitä, kuten kehitysyhteistyö, alueen maiden kapasiteetin kehittäminen ja humanitaarisen avun antaminen. Pidemmällä aikavälillä tulee huolehtia taloudellisen kehityksen, hyvän hallinnon, oikeusvaltiokehityksen, ihmisoikeuksien ja demokratiakysymysten edistämisestä. Alueen maiden rooli Irakin vakauttamispyrkimyksissä, ISIL:n vastaisessa taistelussa ja radikalisaation ehkäisemisessä on keskeinen.

2. Irakin ja alueen tilanne

Irakiin nimitettiin syyskuussa 2014 pääministeri Al-Abadin johtama hallitus. Uuden hallituksen toimintaa on arvioitu varovaisen myönteisesti, vaikeasta tilanteesta huolimatta. Al-Abadi on pyrkinyt kehittämään sunnien, shiiojen ja kurdien yhteistyötä, ja joitakin konkreettisia edistysaskeleita on saavutettu, erityisesti osittainen sopu öljyvaroihin liittyvässä kiistassa Irakin hallinnon ja kurdialueen hallinnon välillä.

Kansainvälisen yhteisön tuki Irakin hallitukselle on tärkeää maan hallinnon ja alueellisen yhtenäisyyden vahvistamiseksi. Irakin hallituksen toimet inklusiivisuuden lisäämiseksi ja turvallisuussektorin vahvistamiseksi ovat keskeisessä roolissa. Hallituksella on oma ISIL:n vastainen turvallisuusstrategia. Sen keinovalikoimaan kuuluvat paikallisten yhteisöjen integroiminen osaksi kansallista järjestelmää, asevoimien reformi ja vahvistaminen, yhteistyö kurdien peshmerga-joukkojen kanssa sekä yhteistyö kansainvälisen yhteenliittymän kanssa, mukaan lukien Irakin liittolaiset ja alueelliset toimijat.

Irakin turvallisuustilanne jatkuu vaikeana. ISIL:n hallussa on laajoja alueita Irakista. ISIL saavutti alkuvaiheessa Irakissa suosiota, perustuen pitkälti sunniväestön tyytymättömyyteen entisen pääministerin toimiin ja korruptioon. Lukuisat sunniheimot tukivat ISIL:iä Mosulin valtausoperaation aikoihin kesäkuussa 2014. Valtaosa sunniväestöstä ei kannata ISIL:n kalifaattitavoitetta, liian jyrkkää islamin tulkintaa ja silmitöntä väkivaltaa.

Irakin humanitaarinen tilanne on heikentynyt edelleen eikä avun perillepääsyä kaikkialle maahan ole pystytty varmistamaan. ISIL:n hallitsemilla alueilla asuu 3,6 miljoonaa ihmistä, joista 2,2 miljoonaa on humanitaarisen avun tarpeessa. Irakin sisällä siirtymään joutuneita on YK:n arvion mukaan noin 2,19 miljoonaa. YK on julistanut Irakin vakavimman tason (Level 3) humanitaariseksi kriisiksi, eli samalle tasolle kuin Syyrian, Etelä-Sudanin ja Keski-Afrikan tasavallan.

Irakin perustuslaissa Irakin Kurdistanin itsehallintoalueen keskeisiin tehtäviin on kirjattu alueen kaikkien hallinnollisten tarpeiden ja myös alueellisten turvallisuusjoukkojen (poliisi ja asevoimat) organisoiminen. Alueen turvallisuudesta vastaavat Kurdistanin asevoimat (peshmerga) sekä poliisivoimat. Peshmergan asioista vastaa erillinen ministeriö (Ministry of Peshmerga Affairs). Kurdihallinnolla on oma ulkoasiainhallinto ja epävirallisia edustustoja eri maissa. Irakin Kurdistanin itsehallintoaluetta johtaa presidentti Massoud Barzani. Itsehallintoalueen pääkaupunki on Erbilissä. Kurdit muodostavat noin 15–20 % Irakin väestöstä ja kaikkiaan heitä asuu Irakissa noin kuusi miljoonaa.

3. Operaation sisältö ja keskeiset tavoitteet

Kansainvälisen yhteenliittymän osana ryhdyttiin Yhdysvaltain aloitteesta vuoden 2014 jälkipuoliskolla kokoamaan maaryhmää, joka osallistuisi Irakin armeijan ja turvallisuusjoukkojen koulutukseen (Building Partner Capacity). Tavoitteena on vahvistaa Irakin kykyä toimia ISIL:iä vastaan ja palauttaa laillisen valtiovallan kontrolli sekä tukea alueellisen turvallisuuden ja vakauden palauttamisessa. Koulutustukea on tarkoitus antaa myös Irakin Kurdistanin turvallisuusjoukoille, peshmerga-joukoille.

Koulutusta varten Irakiin perustetaan neljä alueellista koulutuskeskusta. Kunkin koulutuskeskuksen vahvuus olisi joitain satoja, joista kouluttajatehtävissä toimisi noin 100 sotilasta. Koulutusta annettaisiin myös erikoisjoukoille. Varsinaisen kouluttamisen lisäksi henkilöstöä tarvi-

taan mm. esikunta- ja huoltotehtäviin sekä omasuojaan ja räjähteiden vastatoimiin liittyviin tehtäviin.

Saksa valmistautuu toimimaan alkuvaiheessa Erbilin koulutuskeskuksen kehysvaltiona. Saksa on 30.1.2014 tehnyt päätöksen 100:n sotilaan lähettämisestä. Saksan ohella Erbilin koulutuskeskuksen toimintaan ovat osallistumassa ainakin Yhdysvallat, Norja ja joitakin EU-maita. Ruotsi harkitsee osallistumistaan. Suomi olisi osallistumassa nimenomaan Erbilissä toteutettavaan koulutukseen

4. Operaation luonne, vaativuus, mandaatti, ja voimankäyttövaltuudet

Operaation koulutusosa perustuu kolmeen vaiheeseen: a) Yksiköiden valinta: Koulutukseen valittavista yksiköistä päättää Irakin puolustusministeriö, Kurdistanin itsehallintoalueella päätöksen tekee peshmergan asioista vastaava ministeriö. Koulutukseen valitaan taistelutehtäviin suunniteltuja yksiköitä; b) Koulutustarpeiden arviointi: Koulutukseen valittujen koulutustarpeet arvioidaan koulutustason, varustuksen ja suunniteltujen tehtävien osalta. Arvioinnin perusteella laaditaan koulutussuunnitelma; c) Koulutus, joka keskittyy taktisen ja taisteluteknisen tason osaamisen kehittämiseen.

Koulutusta annetaan neljällä eri osa-alueella: johtajakoulutus, yksikkökoulutus, erikois- ja raskasasekoulutus sekä huoltokoulutus.

Erbilin koulutuskeskuksen kokonaisvahvuus tulee olemaan noin 400 sotilasta ja toiminta jakautuu kouluttajaorganisaatioon ja tukioorganisaatioon. Kouluttajat liikkuvat Kurdistanissa peshmerga-joukkojen omilla harjoitusalueilla ja koulutuskeskuksissa.

YK:n turvallisuusneuvosto pitää kansainvälisen yhteisön Irakille antamaa tukea tärkeänä. YK:n turvallisuusneuvosto tuomitsi ISIL:n toiminnan jyrkästi esimerkiksi päätöslauselmasaan 2170(2014), jossa se myös toisti jäsenmaille pyyntönsä ryhtyä ”kaikkiin mahdollisiin toimiin, jotka ovat tarpeen, soveliaita ja kansainvälisen oikeuden mukaisia, joilla pystytään vastustamaan ISIL:n (myös muita terroristiryhmittymiä mainittu) toimintaa”. Turvallisuusneuvoston puheenjohtaja antoi 19.9.2014 turvallisuusneuvoston konsensukseen perustuvan puheenjohtajan lausunnon Irakin tilanteesta. Lausunnossa ”vedotaan kansainväliseen yhteisöön, jotta se vahvistaisi ja laajentaisi apua Irakin hallitukselle taistelussa ISIL:iä ja muita aseellisia ryhmittymiä vastaan”.

Irakin ulkoministeri pyysi jo 25.6.2014 YK:n pääsihteerille osoitetulla kirjeellä (S/2014/440) tukea ISIL:n torjumiseen, mm. turvallisuussektorin koulutus- ja materiaalitukea antamalla. Irakin ulkoministeri toivotti 22.9.2014 turvallisuusneuvoston puheenjohtajalle osoitetulla kirjeellä (S/2014/691) kaiken tarvittavan sotilaallisen avun tervetulleeksi. Kirjeessä korostetaan kansainvälisen oikeuden sekä kahden- ja monenvälisten sopimusten merkitystä ja Irakin suvereniteettia ja todetaan Irakin nimenomaisesti pyytäneen Yhdysvaltoja johtamaan ISIL:n vastaisia kansainvälisen yhteisön toimia.

Irakin kanssa ei ole voitu tehdä kaikki osallistujamaat kattavaa yhteistä, kriisinhallintaoperaatioissa tavanomaista joukkojen oikeudellista asemaa koskevaa sopimusta (Status of Forces Agreement, SOFA). Osallistujamaat sopivat joukkojensa asemasta muulla tavoin kahdenvälisesti Irakin kanssa.

Eräät maat ovat jo sopineet joukkojensa asemasta Irakin kanssa. Jotkut maat ovat sopineet järjestelystä, jossa sotilaille annettaisiin virkapassit. Kahdenvälinen järjestely edellyttää, että kukin osallistuva valtio tekee Irakin kanssa noottienvaihdon, jossa todetaan kouluttajien diplomaattisia suhteita koskevassa Wienin yleissopimuksessa edustustojen hallinnolliselle ja teknilliselle henkilöstölle myönnettäviin erioikeuksiin ja vapauksiin rinnastettavat oikeudet sekä lisäksi se, että kouluttajilla on mahdollisuus käyttää sotilaspukua ja kantaa aseita itsepuolustus-tarkoituksessa ("for personal protection"). Wienin sopimuksen mukaan hallinnollisen ja teknillisen henkilökunnan jäsenet ovat mm. vapautettuja vastaanottajavaltion rikosoikeudellisesta tuomiovallasta, sekä siviilioikeudellisesta ja hallinnollisesta tuomiovallasta virkatehtävissään suorittamiensa tekojen osalta.

Kyseessä on maaryhmän toteuttama tehtävä, jolla ei ole yhteisesti sovittuja voimankäyttö sääntöjä. Suomalaiselle koulutusosastolle laadittaisiin voimankäyttö säännöt, jotka olisivat mahdollisimman yhdenmukaiset muiden Erbilin koulutuskeskuksessa toimivien maiden kanssa.

Kansallisesti voimakeinojen käytöstä säädetään sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain (211/2006) 27 §:ssä. Sen mukaan sotilaallisessa kriisinhallinnassa palvelevalla sotilalla on palvelustehtävää suorittaessaan oikeus käyttää tehtävän kannalta välttämättömiä voimakeinoja. Voimakeinoja voidaan käyttää vain siinä määrin ja siihen saakka, kun ne ovat tehtävän kannalta tarpeen, hyväksyttävässä suhteessa operaation tavoitteeseen nähden ja operaatiolle vahvistettujen voimankäyttö sääntöjen mukaisia. Lisäksi sotilalla on kuten muillakin yksilöillä oikeus hätävarjeluun ja pakkotilatekoon, joista säädetään Suomessa rikoslaissa.

5. Operaation turvallisuustilanne ja riskiarvio

Turvallisuuden osalta yleistilanne Irakin Kurdistanin alueella on pitkään ollut rauhallinen ja suhteellisen vakaa. Kurdialue on suhteellisen homogeeninen ja ulkopuolisten ryhmittymien on vaikea toimia alueella. ISIL:llä ei arvioida olevan varsinaisia ideologisia liittolaisia Irakin kurdialueella. Pohjois-Irakissa on ollut pieni islamistinen terroristiryhmä, joka on tietyvästi hiljattain kytkeytynyt osaksi ISIL:iä. Viime vuoden aikana kurdialueilla esiintyi yksittäisiä iskuja kurdeja ja shiioja vastaan Sotatoimia käydään itsehallintoalueen läheisyydessä.

Erbilissä turvallisuustilanne on ollut verrattain hyvä. Erbil sijaitsee 80 kilometriä länteen Mosulista, joka on ISIL:n tärkein kaupunki Irakin alueella. Erbilin alueelta Mosulin suuntaan noin 30 kilometrin päässä käydään taisteluita. Viime vuoden marraskuussa ISIL toteutti kaupungissa itsemurhaiskun, joka tappoi viisi ja haavoitti useita henkilöitä. On todennäköistä, että yksittäisiä väkivaltaisuuksia tapahtuu itsehallintoalueella jatkossakin

ISIL on pyrkinyt kohdentamaan propagandaa kurdeihin, ja sen riveissä toimii näkyvästi useita kurditaustaisia henkilöitä. Mahdolliset ISIL:lle myötämieliset tahot Pohjois-Irakissa voivat aktivoitua, kun ulkomaalaisia joukkoja saapuu alueelle. ISIL on kehottanut kannattajiaan iskemään koalitioon osallistuvien maiden kansalaisiin.

Ottaen huomioon ISIL:n toimintatavat Irakissa muun muassa tuliylläköiden toteutuksessa sekä panssarintorjunta-aseiden ja improvisoitujen räjähteiden (IED) käytössä, on uhkaan koulutustehtävissä toimivia joukkoja vastaan varauduttava. ISIL:n tienvarsipommien laukaisumenetelmät ovat todennäköisesti vastaavat kuin Irakissa aiemmin ja talibanilla Afganistanissa. Monimuotohyökkäykset ovat niin ikään yleisiä. Koulutustehtävissä toimivan henkilöstön mahdollisen voimankäytön arvioidaan aktualisoituvan käytännössä vain itsepuolustustilanteissa.

Suomesta on lähtenyt yli 50 tunnistettua henkilöä Syyriaan tai Irakiin. Heistä pääosa kannattaa ISIL:iä tai taistelee ISIL:n riveissä. Suomessa on Syyriasta tai Irakista palanneita vierastaisteilijoita sekä henkilöitä, jotka voimakkaasti samaistuvat ISIL:iin ja sen julistamaan kalifaattiin, ja tähän arvioidaan liittyvän turvallisuusuhkia. Osallistuminen ISIL:in vastaiseen yhteistyöhön turvallisuussektorin koulutustoiminnalla voi osaltaan vaikuttaa näihin turvallisuusuhkiin.

6. Suomen osallistuminen, osallistumismuoto, tavoitteet ja vaikutus puolustuskyvyn kehittämiseen

Suomen osallistumisessa kyse olisi enintään 50 sotilaan kontribuutiosta ja suomalainen joukko sisältäisi kouluttajaosaston peruskoulutuksen antamiseen Pohjois-Irakin peshmerga-joukoille, henkilöstöä koulutustoiminnan edellyttämiin tukitoimiin ja –tehtäviin, esikuntaupseereja ja kansallisen tukielementin (ml. omasuoja).

Norja ja Tanska ovat päättäneet osallistumisestaan koulutustehtävään. Lisäksi myös Ruotsi harkitsee kouluttajien lähettämistä. Koulutusyhteistyö tarjoaisi näin ollen mahdollisuuden pyrkiä edistämään myös pohjoismaista yhteistyötä kriisinhallinnassa.

Suomen osasto voisi siirtyä alueelle aikaisintaan huhtikuun 2015 lopussa. Kansallisesti täysi operatiivinen valmius voitaisiin saavuttaa kesäkuun 2015 aikana.

Neuvonanto ja koulutusavun antaminen kriisialueiden turvallisuusviranomaisille on tänä päivänä merkittävä kansainvälisen sotilaallisen avunannon muoto. Suomi antaa neuvonanto- ja koulutustukea sotilaallisissa kriisinhallintaoperaatioissa Afganistanissa, Bosnia-Hertsegovinassa, Malissa ja Somaliassa. Osallistuminen Irakin koulutusoperaatioon kehittäisi puolustusvoimien kykyä vaatimaan sotilaalliseen neuvonanto- ja koulutustoimintaan. Irakin operaatioissa joukon tehtävät ja toiminnan riskit ovat verrannollisia tämänhetkisiin koulutusoperaatioihin Malissa ja Somaliassa.

7. Kriisinhallinnan kokonaisvaltaisen lähestymistavan toimeenpano

ISIL on vakava uhka paitsi alueella, myös laajemmin koko kansainväliselle yhteisölle. Uhkan torjuminen kestäväällä tavalla edellyttää erilaisia toimia ja pitkäjänteisyyttä. Suomi osallistuu ISIL:n vastaiseen kansainväliseen yhteistyöhön tukemalla kehitysyhteistyön avulla Syyriaa ja sen naapurivaltioita (Libanon, Jordania ja Irak) sekä auttamalla humanitaarisella avulla ISIL:n uhreja.

Suomen humanitaarinen apu Syyrian kriisiin nousi vuonna 2014 yli 14 miljoonaa euroon. Suomen kehitysyhteistyö Syyrian konfliktin suhteen oli noin 10 miljoonaa euroa vuonna 2014. Irakiin Suomi myönsi vuonna 2014 humanitaarista apua 1,5 miljoonaa euroa. Suomi tukee Irakissa myös kehitysyhteistyöhankkeita.

Suomi korostaa EU:n aktiivista roolia Irakin vakauttamiseen tähtäävissä pyrkimyksissä. EU:n valmisteleva kokonaisvaltainen alueellinen strategia koskien Syyriaa, Irakia ja ISIL:iä on hyvä lähtökohta EU:n roolin ja konkreettisten toimien identifioinnille. Strategian tavoite on vastata ISIL:n ja muiden terroristijärjestöjen asettamaan uhkaan ja luoda puitteet poliittiselle transitiolle Syyriassa ja Irakin vakauttamiselle.

EU:n kokonaisvaltaisen alueellisen strategian osana ja yhtenä työkaluna on ulkoasiainneuvoston lokakuussa hyväksymä strategia terrorisminvastaisista toimista vierastaistelijoiden uhkaan vastaamiseksi. Suomi tarkastelee viranomaisten toimintamahdollisuuksia puuttua matkustamiseen Syyriaan ja muille konfliktialueille terroristisessa tarkoituksessa erityisesti YK:n turvallisuusneuvostossa hyväksytyyn päätöslauselman 2178 valossa. Terrorisminvastaisessa toiminnassa on tärkeää huomioida turvallisuuskysymykset sekä olosuhteet, jotka luovat kasvualustan radikalisoitumiselle. Suomi painottaa terrorismin vastaisessa työssä monenkeskistä yhteistyötä ja korostaa kansainvälisen oikeuden ja oikeusvaltioperiaatteiden noudattamista, mukaan lukien ihmisoikeudet, humanitaarinen oikeus ja pakolaisoikeus.

EU hyväksyi vuonna 2005 radikalisoitumisen ja terrorismiin värväyksen torjumista koskevan strategian. Päivitetty strategia hyväksyttiin oikeus- ja sisäasioiden neuvostossa kesäkuussa 2014. Strategia linjaa, miten EU ja sen jäsenvaltiot voivat paremmin torjua terrorismiin radikalisoitumista ja rekrytointia huomioiden toimintaympäristön nopeat muutokset sekä näiden ilmiöiden aiheuttaman uhan lisääntymisen EU-alueella. Strategian toimeenpanoa tukevat suuntaviivat hyväksyttiin joulukuun oikeus- ja sisäasioiden neuvostossa. Lisäksi Euroopan unionissa on käynnistetty toimenpiteet sisäisen turvallisuuden strategian uudistamiseksi vuosille 2015–2020.

ISIL:n vastaisia mahdollisia jatkotoimia tarkastellaan EU:n kokonaisvaltaisen lähestymistavan mukaisesti sekä keskipitkällä että pidemmällä tähtäimellä. EU:n tulee sitoutua pitkäaikaiseen tukeen ja edistää toimia, jotka pyrkivät puuttumaan Irakin tilanteen taustalla oleviin rakenteellisiin ongelmiin. Oikeusvaltiokehitystä tukevien toimien tulee olla keskeisessä roolissa.

Suomessa hallitus on antanut maaliskuussa 2014 periaatepäätöksen kansallisesta terrorismin torjunnan strategiasta. Terrorismintorjunnan strategian tavoite on estää Suomessa tapahtuva ja

Suomesta ulkomaille suuntautuva terroristinen toiminta sekä varautua suomalaisiin ulkomailla kohdistuviin uhkiin. Suomessa terrorismintorjunnan painopiste on ennaltaehkäisevässä työssä. Esimerkiksi syrjäytymisen ja syrjinnän ehkäisy ovat tärkeitä väkivaltaisen radikalisoitumisen ja siitä mahdollisesti seuraavan toiminnan ennaltaehkäisemiseksi. Strategiassa linjataan, että Suomi osallistuu aktiivisesti kansainväliseen yhteistyöhön terrorismintorjunnan alalla. Strategian keskeinen lähtökohta on, että Suomi noudattaa kaikessa terrorismintorjunnassa ihmis- ja perusoikeuksia sekä oikeusvaltioperiaatetta. Strategiassa määritellään strategiaan linjauksiin liittyen 22 toimenpidettä.

8. Suomen osallistumisen kustannukset sekä mahdollisen Suomen muun avun kustannukset

Suomen Irakin koulutusoperaatioon osallistumisen arvioidut kustannukset on sisällytetty valtiovarainministeriön esitykseen vuoden 2015 lisätalousarvioksi (momenttien käyttösuunnitelman varalla -rahaan). Ulkoasiainministeriön momentin 24.10.20 lisämääräraha on 5,8 miljoonaa euroa. Momentille on esitetty jätettäväksi edelleen 0,4 milj. euron varalla -raha loppuvuoden 2015 mahdollisiin tarpeisiin.

Puolustusministeriön pääluokan osuus Suomen osallistumisen kustannuksista on noin 9,2 miljoonaa euroa.

Suunnitteluperusteena on käytetty 50 sotilaan vahvuista joukkoa ja noin 12 kuukauden mitaista osallistumista. Arvio Suomen osallistumisen kustannuksista on yhteensä noin 15 miljoonaa euroa

9. Jatkokäsittely sekä eduskunnan aikaisempi kuuleminen

Eduskunnan aiempi informoiminen UTP 26/2014 vp, 3.12.2014.

TP-UTVA linjasi 26.1.2015, että puolustusministeriö voi ryhtyä tarvittaviin valmistelu- ja varautumistoimenpiteisiin Suomen osallistumiseksi Irakin turvallisuusviranomaisten koulutustehtävään. TP-UTVA käsitteli uudestaan Suomen osallistumista koulutustehtävään 6.2.2015 ja linjasi Suomen osallistumisesta. Suomen osallistumisesta päätetään sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain mukaisesti.

Sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain mukaan Suomi voi osallistua YK:n valtuuttamaan tai poikkeuksellisesti muuhun kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan, jonka tarkoituksena on kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitäminen tai palauttaminen taikka humanitaarisen avustustoiminnan tukeminen tai siviiliväestön suojaaminen YK:n peruskirjan

päämäärät ja periaatteet sekä muut kansainvälisen oikeuden säännöt huomioon ottaen. Laissa tarkoitettun kriisinhallinnan toimeenpanijana voi olla YK, ETYJ, EU tai muu kansainvälinen järjestö tai maaryhmä. Sotilaallisesta kriisinhallinnasta annettua lakia koskevan hallituksen esityksen (HE 5/2006 vp) mukaan YK:n turvallisuusneuvoston soveltamassa käytännössä operaatioita koskevien päätöslauselmien sanamuodot vaihtelevat. Suomen osallistumispäätöksiä valmisteltaessa YK:n valtuutukseksi on tulkittu kaikki sellaiset turvallisuusneuvoston päätöslauselmat, joissa turvallisuusneuvosto oikeutti, hyväksyi tai muulla tavoin ilmaisi selkeästi tukensa operaatiolle. Hallituksen esityksen mukaan on myös mahdollista, että YK:n turvallisuusneuvoston puheenjohtajan lausunnoilla otetaan kantaa operaatioihin niiden hyväksymistarkoituksessa. Hallituksen esityksessä on todettu, että Suomi voi poikkeuksellisesti osallistua operaatioihin, joissa on kysymys kohdevaltion suostumuksella tai pyynnöstä toteutettavasta perinteisestä rauhanturvaamistoiminnasta, joka ei sisällä sotilaallista pakottamista. Hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, että YK:n turvallisuusneuvoston valtuutus tällaiselle operaatiolle ei ole kansainvälisoikeudellisesti välttämätön, eikä Suomen lainsäädännössä ole tarkoituksenmukaista rajoittaa Suomen osallistumista tällaiseen toimintaan.

Vaikka ISIL:n osalta on vahva YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselma ja turvallisuusneuvoston puheenjohtajan lausunto Irakin hallitukselle annettavasta avusta, varsinaista YK:n valtuutusta toiminnalle Irakin alueella ei voida katsoa olevan. Irak on kirjeissään YK:lle pyytänyt YK:n jäsenvaltioita avustamaan Irakia mm. antamalla sotilaallista koulutusta. Koulutustehtävän on katsottava tapahtuvan Irakin pyynnöstä ja suostumuksella. Koulutustehtävä on kansainvälisen oikeuden mukainen ilman, että sille on vahvistettu varsinainen YK:n turvallisuusneuvoston valtuutus. Sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain 1 §:ssä säädetyn mukaisesti osallistumisessa otetaan huomioon YK:n peruskirjan päämäärät ja periaatteet sekä muut kansainvälisen oikeuden säännöt.

Sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain 3 §:n 1 momentin mukaan, jos Suomen osallistumista koskeva ratkaisuehdotus koskee sotilaallisesti erityisen vaativaa kriisinhallintatehtävää tai tehtävää, joka ei perustu YK:n turvallisuusneuvoston valtuutukseen, valtioneuvoston on ennen ratkaisuehdotuksen tekemistä kuultava eduskuntaa antamalla sille asiasta selonteko.

Hallituksen esityksen mukaan käsittelyjärjestys määräytyisi kriisinhallintaoperaation tosiasiallisen luonteen perusteella. Sotilaallisesti vaativana kriisinhallintatehtävänä pidettäisiin operaatiota, jonka toteuttamisen arvioitaisiin toimialueen olosuhteet huomioon ottaen sisältävän merkittäviä riskejä. Ratkaisu on viime kädessä aina tarkoituksenmukaista tehdä tapauskohtaisen harkinnan perusteella, jolloin harkinnassa on mahdollista ottaa huomioon poliittisten tekijöiden sekä kansallisten valmiuksien ohella sellaiset keskeiset operaation luonteeseen vaikuttavat tekijät kuten operaation tavoitteet, tehtävät ja toteuttamistapa sekä olosuhteet kriisialueella mukaan luettuna tehtävää koskeva riskiarvio.

Ottaen huomioon, että varsinaista YK:n valtuutusta koulutustehtävälle ei ole, sekä kokonaisarvio operaation luonteesta ja olosuhteista, on pidettävä perusteltuna, että eduskuntaa kuullaan antamalla asiasta selonteko.